

Mesevarázs a Tündérpalotában

Az esztendő legrövidebb éjszakája évszázadok óta ünnepi alkalom a keresztény világban és a néphagyományban egyaránt. A nyári napforduló idejére esett és az 5. századtól általános volt Keresztelő Szent János (Virágos Szent János) ünnepe, magát a napfordulót pedig több népnél számon tartották és ünnepelték már a keresztény vallás kialakulása előtt. A magyarság körében június 24-ét Szent Iván napjának, a június hónapot Szent Iván havának nevezték. Szent Iván-éj ünnepléséről a 16. századtól vannak hazai adataink, ismeretes volt a környező európai népeknél, s élő népszokásként néhány helyen még a 20. század második felében is jelen volt Magyarországon, de főként a határon túli magyarság körében. A régi magyar népéletben e nevezetes napnak és éjszakának gazdag hiedelem-és szokásvilága alakult ki, amelynek középpontjában – a tűzhöz, a világosságához, a közös énekléshez, a különböző rítusokhoz és mágikus eljárásokhoz kapcsolódóan – az élet legfontosabb dolgai álltak: védelem a tűzvészről, esővarázslás, szerelem, párvasztás, termékenység, gyermek, egészség.

A magyarországi múzeumlátogatók számára a nyári napforduló éjszakája – idén immár negyedik alkalommal – újabb tartalommal bővült a Múzeumok Éjszakája program keretében. Ez az éjszaka más, mint a többi – hirdeti az ország-szerte egyre népszerűbb rendezvénysorozat szlogenje – , nemcsak rövidebb, mint a többi, hanem tartalmasabb is. 2006-ban ezen az éjszakán már 45 magyarországi város múzeumi tartottak nyitva az éjszakai órákban is, és várták vendégeiket a legkülönbözőbb rendhagyó, ötletes és közönségcsalogató programokkal, nagy sikerrel. Budapesten 49 helyszínen több mint 400 rendezvény között válogathattak az érdeklődők.

Ezek között volt az OPKM Mesevarázs a Tündérpalotában című összeállítása is. A Múzeumi Osztály örömmel vállalta azt a feladatot, hogy kapcsolódjon egy központi szervezésű, országos szintű, látványos múzeumi megmozduláshoz, abban a tudatban, hogy ez jó alkalom a bemutatkozásra, a látogatókkal való kötetlenebb találkozásra, a közönség által kevésbé ismert múzeum és a Könyves Kálmán körüli épület megismertetésére. Kiváló lehetőség arra, hogy minél szélesebbre tárjuk a „Tündérpalota” kapuját és minél több embert részesítsünk azokban az értékekben és élményekben, amelyeket az OPKM gyűjteményeire alapozva nyújthatunk minden korosztály és társadalmi réteg számára; jelezve egyúttal azt is, hogy két speciális országos gyűjtemény – a könyvtár és a múzeum – a szűkebb értelemben vett szakmai feladatok ellátása mellett látogatóbarát intézményként is működik. Óvakodtunk attól, hogy felszínes, pusztán szórakoztató programot állítsunk össze; arra törekedtünk, hogy az est folyamán maradandó

értékű alkotásokkal, színvonalas produkciókkal és népszerű személyiségekkel is találkozhatnak vendégeink.

Szentivánéji rendezvényünk különböző programjainak összekötő gondolata volt: a hagyomány, a mese, a gyermek és a művészet tisztelete, felfedezése, rejtett kincsek megmutatása. Középpontban a MESE állt, de ez nem azt jelentette, hogy csak gyermekeknek szóló élményeket kínáltunk, – hiszen köztudott, hogy a mese hajdanában a felnőttek világának is fontos része volt. A mese: örökzöld téma, a mese felfedezése és népszerűsítése: értékőrzés, hagyományápolás. Szellemisségében kapcsolódtunk a Magyar Olvasástársaság felhívásához: „Őseinktől kincsekkel teli tarisznyát kaptunk örökségbe, de mintha egyre gyakrabban tétlenül néznénk ennek elfelejtését, háttérbe szorulását. Vegyük birtokba, ismerjük meg, fényesítsük újra és adjuk tovább az eleinktől kapott, élethosszig értékes, érvényes, unokáink számára is feltétlenül megőrzendő, mesebeli kincset!” A témaválasztásra természetesen hatással volt az OPKM sajátos adottsága, a múzeum és a könyvtár egy intézményen belüli működése és a gyűjtemények e témához kapcsolódó gazdag anyaga is.

A rendezvényre való felkészülésünk és ez alkalomra szóló időszaki kiállításaink szervezése is ebben a szellemben történt.

Az Orbis Pictus – Szemléltetés az iskolában c. állandó kiállítás mellett szentivánéji látogatóink több időszaki kiállítás anyagát megtekintve is közelebb kerülhettek a mese világához és annak művészi megjelenítéséhez. A Könyvtári Főosztály munkájának köszönhetően a Díszteremben gazdag és értékes anyagot felvonultató könyvkiállítás volt látható. Az európai meséket és jellegzetes mesealakokat nemzetek szerinti csoportosításban, a magyarországi gyermek-és ifjúsági könyvkiadás vázlatos történetét kronológiai sorrendben mutatták be. A kiállítás harmadik nagy egységének vezérelve a mesék motívumkincse volt, itt a könyvek mellett rajzok, bábfigurák és jelmezek is helyet kaptak. A Díszteremben mutatkoztak be mesékkel kapcsolatos rajzaikkal a Balaton utcai óvodások és a Szemere utcai általános iskolai tanulók is. A gyermekrajz kiállítás paravánjaival körülhatárolt térben hangulatos – papírhajtogatásra, rajzolásra, mesemondásra alkalmas – foglalkoztató sarok várta a gyermekcsoportokat. A több részből álló kiállítást Bíró Ferenc tanár, magángyűjtő nyitotta meg, akinek ezen felül is nélkülözhetetlen szerepe volt az esti programok lebonyolításában.

Az Akiknek a mese szól... című kiállítás a Múzeum 19–20. századi gyermekábrázolásaiból készült válogatást tárta a látogató elé. A II. emeleti előcsarnokban látható anyag a következő tematikai egységek szerint mutatta be a gyermeket és a gyermekábrázolásokat: Mesét rajzoló gyermek – Mesében a gyermek – Mesélő gyermek – Ahogyan a gyermek a gyermeket látja (Portrét rajzoló gyermek) – Gyermekportrét – A gyermek, a hit és a büntetés – A játszó gyermek – A játszó gyermek, ahogyan a gyermek látja – A tanuló gyermek. A múzeumi gyűjtemények műtárgyai – képek, szobrok, érmek – mellett gyermekrajzok is helyet kaptak a paravánokon. A kivitelezés egyik érdekessége volt a paravánokon végigfutó, mesejeleneteket ábrázoló záródísz, amelynek „forrása” az OPKM gyűjteményében található, 1903-ban készült gyermekszobabútor terve. A látogatók egy „mesebeli várkapu” alatt léphettek be a kiállításba, amely a Tündérpalota építé-

szeti elemeit idézte föl s amelynek kivitelezése Kárpáti Eszter kiállításrendező és alkalmi munkatársainak érdeme. A kiállítást Reményi Ildikó muzeológus rendezte, a megnyitón Marék Veronika író, számos ismert mesekönyv szerzője tartott rendhagyó tárlatvezetést.

Az I. emeleti előcsarnokban Mondák a magyar történelemből címmel a Pannónia Filmstúdió Kecskeméti Műtermének eredeti rajzaiból nyílt kiállítás. A színes összeállítás az 1980-as években a Magyar Televízióban is vetített sorozat egyes epizódjainak jellemző mozzanatait és egyúttal a magyar animációs rajzfilmkészítés hőskorát is idézi. Meséről és multidézésről, legendákról és mítoszokról, a rajzfilmkészítés művészetéről és nehézségeiről a legautentikusabb személy szólt a megnyitón: Jankovics Marcell, a filmek rendezője, szimbólumok tudósa, és a magyar históriák rajzfilmre álmodója. Álmos vezér, a fehér ló mondája, a szentgalle-ni kaland, Lehel kürtje, Botond, István királlyá koronázása, Zotmund, a Korona és kard, Vértes, Szent László, Jankula, Kemény Simon és Mátyás királlyá koronázásának mondája nemcsak a kiállítás állóképein, hanem a rendezvény alatt vetített, a Kaláka együttes zenéjével kísért filmekben is megtekinthető volt. Csak emlékeztetőül: a jelenleg Kecskemétfilm Kft néven működő filmstúdióban e műfajban számos kiváló alkotás született, amelyek nemcsak itthon, hanem külföldön is elismerést arattak, pl.: Mesék Mátyás királyról, Leo és Fred, Vízipók-Csodapók c. sorozatok, vagy az angol-francia-magyar koprodukcióban készült animációs játékfilm, a Majmok kastélya.

Plakátokkal, képekkel, CD-bemutatóval volt jelen a Múzeumok Éjszakáján a Ciróka Bábszínház, amely negyedszázadon át amatőr együttesként működött, majd 20 évvel ezelőtt hivatásos társulattá vált, és jelenleg Magyarország első, bábszínháznak tervezett épületében bizonyítja évadról évadra létjogosultságát, megújulási képességét és elhivatottságát. A magyar és az egyetemes mese-és gyermekirodalomból eddig több tucat nagyszerű alkotást állítottak színpadra nagy sikerrel, kihasználva a bábjáték művészeti és pedagógiai lehetőségeit.

Különleges élményben lehetett részük mindazoknak, akik végignézték a Szabómester Szakképző Iskola Papírvarázs című „élő kiállítását” és zenés műsorát. A Föld, a Víz, a Tűz és a Levegő jegyében megrendezett bemutató látványos papírruháit az iskola tanulói készítették és ezeket magukra öltve vonultak fel Bányász Judit és Dávid Hajnal művésztanárok koreográfiája alapján.

Felemelő élményt jelentett a hallgatóság számára Lakos Zsanett énekes – ezen az éjszakán a „Múzeum hangja” – két rövid műsora, amelyekben szentivánéji ének és történelmi ballada is helyet kapott. A kiállításmegnyitók műsoraiban budapesti óvodások (Magnucz Rota, Sas Boglárka, Varga Zoltán) és kecskeméti általános iskolások (Korb Vanessza, Bakó Mónika, Nehéz Bettina) szerepeltek.

A Múzeumok Éjszakájára szervezett rendezvényeink – a kiállításokhoz hasonlóan – szintén kötődtek valamilyen módon a meséhez, ugyanakkor a művészi alkotómunka és a közös élmény lehetőségét is kínálták. A délutáni órákban nagy érdeklődés mellett zajlott le a Csináld meg a magad meséjét! című workshop Szoboszlay Péter filmrendező és munkatársa, Fazekas László vezetésével. A résztvevők megismerkedhettek az animációs rajzfilm titkaival, és az általuk készített filmeket digitális formában haza is vihették. Bíró Ferenc digitalizált régi diafilme-

ket vetített a gyerekeknek, majd a felnőtteknek szóló vetített mesevilág következett, bemutatva egyúttal a virtuális diafilmtörténeti Neumann-múzeumot is. Közben kisebb csoportok számára hagyományos diavetítővel is folyt a mesék vetítése.

Zsúfolásig telt a Díszterem Szabó Gyula Kossuth-díjas színművész, a Nemzet Színésze műsorának kezdetére. A tőle oly szívesen hallgatott magyar népmesék mellett verseket is mondott, és megosztotta a közönséggel gyermekkorának és pályájának néhány meghatározó, fontos élményét. Az udvaron este 7 órakor kezdődött a Mesék a tábortűz mellett című program, amelyre mesélő kedvű nagyszülők és unokák, szülők és gyerekek előzetes jelentkezését is vártuk. A mesemondást dr. Nagy Attila, a Magyar Olvasástársaság elnöke kezdte, aki így fogalmazott a Népmese Napja megrendezéséről (2006. szeptember 30.) szóló felhívásban: „Elevenítsék fel a mesemondás ősi művészetét, hallgassák meg egymás legkedvesebb meséit, emlékezzenek meg mesemondóinkról, mesegyűjtőinkről, és a mesékbe szőtt bölcsesség máig érvényes üzeneteiről, arról a mindennapjainkban is használható tudásról, ami minden népmese sajátja.” Ebben a szellemben – és jó hangulatban zajlott a késő estébe nyúló szabadtéri program. Este 10 órától a felnőtteknek szóló mesék kerültek előtérbe. Kifogyhatatlan meseáradattal és előadói stílusával nyugozta le a hallgatóságot Berecz András mesemondó, aki még a „hivatalos” program után, a szentivánéji tűz mellett is folytatta műsorát. Dr. Praznovszky Mihály Irodalom hátulról című összeállításában pajzán és igaz történeteket adott elő Balassitól Babits Mihályig. Több meghívott vendég készült és szerepelt csak felnőtteknek való mesék, trufák, székely góbéságok, néprajzi gyűjtések, erotikus meseváltozatok előadásával.

Székelyné Kőrösi Ilona